

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з фізичного виховання та спорту,
професора

Томенко Олександра Анатолійовича

на дисертаційну роботу

Кольчак Валентини Андріївни

«Організаційно-управлінські технології оптимізації розвитку сфери
фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад», представлену
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю

017 – Фізична культура і спорт

галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка)

Актуальність теми обумовлена тим фактом, що на сучасному історичному етапі проблема ефективного управління сферою фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад є одним з пріоритетних напрямків державної регіональної політики України. Проте, територіальні громади, сформовані в результаті реформи державного управління починаючи з 2015 року, потребують освоєння сучасних методів та технологій управління фізичною культурою і спортом для створення умов сталого розвитку громади та досягнення стратегічних задач розвитку сфери фізичної культури і спорту як на регіональному, так і державному рівні. Саме організаційно-управлінські технології оптимізації розвитку є центральним і важливим компонентом циклу управління. Проте, українській науці бракує досліджень у галузі технологізації управління сферою фізичної культури і спорту, а особливо на рівні територіальних громад. Даний напрям є цікавим для науковців та практиків, що зумовлює актуальність теми та науково-прикладне завдання дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Сучасні інноваційні підходи до організації фізкультурно-спортивної діяльності» на 2024–2028

рр. (затверджено рішенням вченої ради від 28 грудня 2023 року, протокол №7).

Роль авторки як співвиконавиці теми полягає у розробленні та науково-методичному обґрунтуванні комплексної моделі організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад (на прикладі Одеської області).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретичних і науково-практичних засад вирішення проблеми розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад:

вперше сформовано концептуальну модель організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад в Одеській області, що розкриває сутнісну та змістову спрямованість дослідження;

вперше розроблено комплексний перспективний план реалізації організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад в Одеській області;

доповнено уявлення про зміст та структуру організаційного механізму регіонального управління фізичною культурою і спортом в напрямку оптимізації організаційної структури за рахунок кроссекторальної співпраці стейкхолдерів щодо визначення пріоритетних напрямків розвитку територіальних громад на основі біорегіональної моделі;

удосконалено підхід до аналізу організаційних та нормативно-правових умов регіонального управління фізичною культурою і спортом;

подальшого розвитку набули наукові підходи до розробки інструментів ефективного управління фізичною культурою і спортом на рівні територіальних громад щодо чіткого розмежування та координації повноважень і компетенцій всіх учасників фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності як на рівні країни, так і на рівні регіонів та місцевого самоврядування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в теоретичному та емпіричному обґрунтуванні організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області з урахуванням чинників розвитку країни на регіональному рівні, розробці та експертній перевірці запропонованої технології та перспективного плану її реалізації; виявленні чинників та умов, які впливають на ефективність управління сферою фізичної культури і спорту на місцевому рівні.

Результати дослідження впроваджено в діяльність Департаменту фізичної культури, спорту і туризму Одеської обласної військової адміністрації, діяльність Маяківської, Авангардівської, Балтської та Чорноморської територіальних громад Одеської області; в освітній процес здобувачів другого рівня вищої освіти зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, Запорізького національного університету, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, а також їх вірогідність забезпечені:

– професійним вирішенням автором низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його;

– використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних (посилання містять 224 одиниці);

– достатньою кількістю напрямів в апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних;

– результатами впровадження в діяльність п'яти органів управління сферою фізичної культури і спорту та в освітній процес трьох закладів вищої освіти.

На ступінь обґрунтованості також вказують послідовно викладені результати дослідження та їх аналіз, наукові положення, які виносяться на захист, сформульовані висновки.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів дослідження меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу, коректністю статистичної обробки даних.

Кольчак В.А. в ході дослідження використала комплекс взаємопов'язаних методів дослідження:

✓ теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел та нормативно-правових документів (вивчення змісту наукової та методичної літератури, даних мережі Інтернет для встановлення рівня вивченості проблеми дослідження, з'ясування основних аспектів управління фізичною культурою і спортом на рівні територіальних громад; вивчення змісту нормативно-правових документів національного, регіонального та місцевого рівнів, звітних документів з розвитку фізичної культури і спорту, аналіз програм регіонального розвитку та розвитку фізичної культури і спорту в Одеській області);

✓ методи інституційної теорії (аналіз системи управління фізичною культурою і спортом з точки зору інституційної теорії, передбачає дослідження тих інституційних змін, які відбуваються в

суспільстві та пов'язані з фізкультурно-спортивною діяльністю, враховуючи традиції, ідеологію, менталітет суспільства, соціально-економічну ситуацію; сформовано єдиний та цілісний механізм за умови застосування нових методологічних підходів до формування інституту регіонального управління сферою фізичної культури і спорту);

✓ соціологічні методи дослідження (анкетування, спостереження, метод експертних оцінок: визначення проблем та переваг зовнішнього середовища, перспектив функціонування та розвитку фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад, аналіз чинників ефективного управління сферою);

✓ системний аналіз (уточнення сутність та змісту регіонального управління сферою фізичної культури і спорту; окреслення кола проблемних питань, властивих практиці управління фізичною культурою і спортом на рівні територіальних громад, і визначення основних напрямків їх вирішення на системному рівні);

✓ структурно-функціональний аналіз (дослідження структури цілісного суб'єкта управління, який має певне функціональне призначення);

✓ організаційний аналіз (систематизація отриманих на попередніх етапах дослідження даних, подальша їх обробка, виявлення на цій основі організаційних резервів розвитку сфери фізичної культури і спорту в Одеській області);

✓ організаційний діагноз (виявлення тих складових системи, що потребують першочергових організаційних змін);

✓ організаційне моделювання (відтворення характеристик досліджуваного об'єкту; дослідження та встановлення організаційно-управлінських зв'язків між суб'єктами та об'єктами управління; побудова концептуальної моделі організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту);

✓ методи маркетингових досліджень (SWOT-аналіз (strength, weaknesses, opportunities and threats) з виявленням тих сильних і слабких

сторін, які потребують найбільшої уваги і зусиль з боку управління; загрози та можливостей); PEST-аналіз (political, economic, social, technological factors) ідентифікація та оцінювання впливу політичних, економічних, соціально-культурних та технологічних чинників на діяльність регіональних органів управління фізичною культурою і спортом в Одеській області); методи математичної статистики (оброблення емпіричних даних на різних етапах дослідження).

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому і основних положень дисертації. Дисертаційна робота викладена державною мовою на 215 сторінках комп'ютерного набору, з яких 167 сторінок основного тексту. У структурі дисертаційної роботи виділено: анотацію, написану двома мовами, список публікацій здобувача за темою дисертації, зміст, перелік умовних позначень та скорочень, вступ, п'ять розділів, загальні висновки, список використаних джерел, 14 додатків. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 13 таблицями та 6 рисунками. Список використаних джерел складається зі 224 найменувань, з яких 26 іноземними мовами.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами й темами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість дисертаційної роботи, подано інформацію про особистий внесок здобувача та апробацію результатів дисертаційної роботи.

Перший розділ **«Сучасний стан проблеми функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад»** присвячено теоретичному обґрунтуванню загальної системи управління сферою фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад. Автором охарактеризовано організаційно-методичні основи системи державного регулювання фізичною культурою і спортом на регіональному рівні, а також здійснено системний аналіз сутності оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних

громадах. Автором представлено узагальнену характеристику основних положень євроінтеграційних процесів в системі ефективного галузевого управління. Автором приділено достатньо уваги таким поняттям як «стратегічне управління», «сталий розвиток», «інноваційний розвиток сфери фізичної культури і спорту», достатньо повно обґрунтовано сутність механізму та процесу управління фізичною культурою і спортом на регіональному рівні.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** автором обґрунтовано доцільність застосування методів відповідно до мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження, розкрито етапи проведення дисертаційного дослідження, яке здійснювалось упродовж 2022 – 2024 рр.

У третьому розділі **«Організаційні аспекти функціонування сфери фізичної культури і спорту в Одеській області в умовах децентралізації влади»** представлено авторський підхід у розкритті організаційних аспектів, а саме – представлено організаційну структуру управління фізичною культурою і спортом в територіальних громадах Одеської області. Представлено стан справ, а також зазначено перелік проблем системи управління фізичною культурою і спортом в контексті реалізації державою регіональної політики. Автором сформовано системний підхід до оцінки стану функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах децентралізації влади, який включає преференції держави, преференції територіальних громад, адміністративно-територіальну реформу, а також проблеми та перспективи розвитку сфери фізичної культури і спорту. Оцінка ефективності управління фізичною культурою і спортом в територіальних громадах Одеської області автором представлена на основі аналізу суб'єктивних та об'єктивних чинників, що впливають на функціонування та управління фізкультурно-спортивними організаціями. За результатами маркетингових досліджень автору вдалося сформулювати організаційні резерви ефективного управління сферою фізичної культури і спорту, а саме довести необхідність розробки концептуальної моделі

організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області. На нашу думку, особливої уваги заслуговує запропонований автором інструмент стратегічного управління сферою фізичної культури і спорту, а саме створення Обласного науково-методичного центру стратегічного розвитку сфери фізичної культури і спорту з детальним обґрунтуванням специфіки його діяльності.

У четвертому розділі **«Обґрунтування організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області»** подано результати авторського підходу щодо оптимізації розвитку фізичної культури і спорту на регіональному рівні. Автором представлено структуру та зміст концептуальної моделі оптимізації розвитку фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області. Автором запропоновано наступні напрями реалізації запропонованої технології, а саме: позиціонування регіону через сферу фізичної культури і спорту – синергійний ефект як економічне підґрунтя розвитку регіону; розвиток спортивних клубів; зелена спортивна інфраструктура майбутнього - сталий розвиток регіонального спорту; європейський вектор популяризації регіону та країни через сферу ФК і С; розробка ефективної стратегії успішного партнерства фізкультурно-спортивних організацій та бізнесу. Також розділ містить дані, щодо змісту комплексного перспективного плану реалізації організаційно-управлінської технології розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області на 2025-2029 рр. Ефективність запропонованих автором нововведень підтверджується даними експертної оцінки прогностичної ефективності запропонованого автором підходу до оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** аналізується та підсумовується уся попередньо виконана робота. У цьому розділі подається обговорення результатів дослідження, де

одержані дані узагальнено та інтегровано в систему знань щодо доцільності використання розробленої автором концептуальної моделі оптимізації розвитку фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад Одеської області. Сформульовано наукові положення чотирьох рівнів новизни, а саме: ті, що підтверджують, доповнюють, розширюють та отримані вперше.

Загальні висновки відповідають завданням дисертаційного дослідження. В цілому, зміст дисертації свідчить про достатній рівень підготовленості дисертанта, досконале володіння методикою дослідження, творчий підхід до обраної проблеми, що й дозволило обґрунтувати наукову розробку теми та розв'язати основні дослідницькі завдання.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях. За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, з яких 5 статей у спеціалізованих фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 4 праці апробаційного характеру. У публікаціях, що підготовані у співавторстві, чітко вказано авторський внесок. У наукових публікаціях автора у повній мірі відображено основні положення дисертації, а також не виявлено порушення академічної доброчесності.

Недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. Разом з тим, дисертаційна робота В.А. Кольчак не позбавлена окремих недоліків та дискусійних положень, які потребують додаткової аргументації та відповідних уточнень:

1. Авторка дисертації в своїй роботі наголошує на важливості використання управлінських технологій в процесі ефективного управління сферою фізичної культури і спорту та оптимізації її розвитку. Бажано було б приділити увагу теоретичному обґрунтуванню сутності технологізації управління фізичною культурою і спортом в першому розділі дисертаційної роботи.

2. У другому розділі роботи доцільно було представити більш детальний опис вибірки респондентів, особливо в контексті їх експертних відповідей щодо факторів PEST-аналізу та SWOT-аналізу, а також більш детальне розериття такого методу як організаційний діагноз.

3. Бажано було би детальніше представити аналіз закордонного досвіду реалізації оптимальних моделей ефективного управління сферою фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад.

4. В дисертаційній роботі представлено значний описовий матеріал в таблицях. Можливо частину цього матеріалу можна було би розмістити в додатках, а саме детальний зміст запропонованих автором концептуальної моделі організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області та комплексного перспективного плану реалізації заходів на 2025-2029рр.

5. У заходах щодо застосування організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області, запропонованих дисертантом, бажано було б конкретніше розкрити економічний механізм реалізації запропонованих нововведень із зазначенням обґрунтованих економічних показників сфери фізичної культури і спорту, які вплинуть та розвиток регіону.

6. В представленій роботі існують окремі несуттєві орфографічні, синтаксичні та пунктуаційні огріхи.

Проте перераховані недоліки та зауваження у переважній більшості носять дискусійний характер, суттєво не впливають на науковий і методологічний рівень дисертації, не знижують її загальної позитивної оцінки та спрямовані, в основному, на подальше вдосконалення творчих здібностей здобувача.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота **Кольчак Валентини Андріївни** на тему **«Організаційно-управлінські технології оптимізації розвитку сфери**

фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, новизною і практичною цінністю отриманих результатів відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професора, професор кафедри
теорії та методики фізичної культури
Сумського державного педагогічного
університета ім. А.С. Макаренка

Олександр ТОМЕНКО

